

Asia: VN/14657/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Akava ry. kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta, joka koskee lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamista. Esityksen taustalla olevat tavoitteet – maahanmuuttajataustaisten perheiden nopeampi kotoutuminen, vanhempien vahvempi kiinnittyminen työmarkkinoille sekä lasten aikaisempi osallistuminen varhaiskasvatukseen – ovat kannatettavia ja yhteiskunnan kannalta tärkeitä.

Akava ry. toteaa kuitenkin, että esitysluonnoksessa ehdotettu kolmen vuoden asumisaikavaatimus kotihoidon tuen edellytyksenä ei kohtele perheitä yhdenvertaisesti eikä se ei ole tarkoituksenmukaisin keino tavoitteiden saavuttamiseksi. Esitykseen sisältyy merkittäviä yhdenvertaisuus-, lapsen etu-, tasa-arvo- ja kotoutumisriskejä, joita ei ole arvioitu riittävällä tavalla. Esityksen ongelmat koskevat lisäksi erityisesti maahanmuuttajataustaisia naisia, ja esityksellä on vaikutuksia perheiden sosioekonomiseen asemaan. Vaikutusarvioinnin perusteella jää kyseenalaiseksi se, saavutetaanko valituilla keinoilla niitä tuloksia, joita hallitus esityksellä tavoittelee.

Kolmen vuoden asumisaikavaatimus ei ole oikeasuuntainen eikä tutkimukseen perustuva ratkaisu, ja sen vaikutusarviot ovat epävarmoja. Esitysluonnos asettaa lapset ja perheet erilaiseen asemaan sen perusteella, kuinka pitkään heidän vanhempansa, toinen vanhempi, tai huoltaja ovat asuneet Suomessa. Tämä koskee myös perheitä, joissa toinen vanhempi on syntynyt ja kasvanut Suomessa, mutta puoliso ei täytä asumisaikavaatimusta. Esitys kohdistuu tilastoja tarkastelemalla vain pieneen ryhmään, vaikka mahdollisen voimaantumisen jälkeen toimenpiteiden kohteena olevien perheiden määrä kasvaa, mutta toimenpiteen kohdentuminen perheiden lasten määrään ei muutu nykyisestä.

Lakiluonnoksen suurin ongelma liittyy siihen, että esitys asettaa perheitä erilaiseen asemaan Suomessa asutun ajan perusteella. Tämä koskee sekä sellaisia perheitä, joissa molemmat vanhemmat ovat muuttaneet maahan, että perheitä, joissa toinen vanhempi on Suomessa syntynyt,

tai täällä pitkään asunut ja toinen ei. Esitys myös kohtelee eri tavoin perheitä, joissa vanhempien tai huoltajien EU-/ETA-maissa asuminen täyttyy osittain tai ei lainkaan. Akavan näkemyksen mukaan maassaoloaikaan perustuva rajoitus kohdistuu yksittäiseen ryhmään tavalla, jota on vaikea perustella yhdenvertaisuuden kannalta hyväksyttävällä tavalla ja muodostaa perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta riskin syrjinnästä.

Myös tasa-arvon kannalta esityksessä on lukuisia epäkohtia. Esityksellä on selkeitä sukupuolivaikutuksia. Kotihoidon tuen saajista ylivoimainen enemmistö on naisia, ja erityisesti maahanmuuttajataustaiset äidit ovat usein taloudellisesti haavoittuvassa asemassa. Esityksen omat vaikutusarviot tuovat esiin riskin, että osa perheistä päätyy hoitamaan lasta kotona ilman taloudellista tukea. Vaikutukset kohdistuisivat erityisen haitallisesti maahanmuuttajataustaisiin äiteihin ja yksinhuoltajiin. Esitys voi lisätä taloudellista riippuvuutta puolisoista ja eriarvoisuutta, lapsiperheköyhyyttä ja lisätä erityisesti yksinhuoltajien köyhyysriskiä.

Koko väestön kotihoidon tuen käyttö on laskenut viime vuosina, mikä koskee myös maahanmuuttajien kotihoidon tuen käyttöä. Muita pidempään tukea käyttävät matalasti koulutetut, maahanmuuttajataustaiset ja yksinhuoltajaäidit ja äidit, jotka ovat ennen perhevapaalle jäämistään olleet joko työttöminä tai joiden työsuhte on päättynyt vapaan alkamiseen. Tutkimustiedon valossa maahanmuuttajien kotihoidon tuen käyttö ei siis eroa merkittävästi kantaväestön kotihoidon tuen käytöstä yleisellä tasolla, mutta maahanmuuttajilla pitkät tukikaudet ovat kantaväestöä yleisempiä. Pitkiin kotihoidon tukikausiin liittyvät kuitenkin kantaväestöllä ja maahanmuuttajavanhemmilla samat sosioekonomiset taustatekijät, kuten alhainen koulutustaso, heikko kiinnittyminen työmarkkinoille sekä alhainen tulotaso.

Kuten esitysluonnoksessakin todetaan, on keskeistä kiinnittää huomioita maahanmuuttajanaisten kohdalla erityisesti kotoutumis- ja työllisyyspalveluihin osallistumiseen sekä muihin koulutus- ja työmarkkina-asemaa vahvistaviin toimenpiteisiin osallistumiseen. Samalla on huomioitava vuonna 2025 voimaan tullut kotoutumislaki, jossa kohderyhmiä laajennettiin myös maahanmuuttajiin, jotka saavat lasten kotihoidon tukea, jolloin myös näille henkilöille on laadittava osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi. Kyseenalaista siis on, tavoitetaanko nyt esitetyn toimenpiteen kohteena oleva ryhmä ja riski sille, että vanhemmat jäävät kotiin ilman tukea, jolloin työllistymis- ja kotoutumistoimet eivät etene.

Ensisijaista on palveluiden ja tukitoimien keskinäinen toimivuus ja vaikuttavuus. Esitetty muutos edellyttäisi sitä, että erityisesti kotona ilman tukea olevat maahanmuuttajat, erityisesti äidit tavoitetaan ja saadaan osaamis- ja työllistämispalveluiden piiriin. Esitys voi siis vaikeuttaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevien vanhempien tavoittamista, koska he jäävät kotiin ilman tukea ja ilman velvoitteita palveluihin osallistumiseen.

Akava ry pitää olennaisena, että lasten hoitotukijärjestelmää tulee tarkastella ja uudistaa kokonaisuutena huomioiden kaikki eri etuudet, ja uudistaa myös kotihoidontuki osana perhepoliittista kokonaisuutta. Tavoitteen toteuttaminen edellyttää johdonmukaisia päätöksiä, jotka koskevat kaikkia perheitä yhdenvertaisesti ja jotka perustuvat tutkittuun tietoon.

Hallituksen esityksen tavoitteet – pienten lasten vanhempien nopeampi kotoutuminen, työmarkkinoille kiinnittyminen ja lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen – ovat perusteltuja ja tärkeitä. Akava katsoo, että lapsen oikeuksien, syrjimättömyyden ja yhdenvertaisuuden periaatteet edellyttävät, että valittavien keinojen tulee koskea kaikkia perheitä yhdenvertaisesti tai perustua yleisiin perhepoliittisiin linjauksiin eikä ensisijaisesti maassaoloaikaan. Akava ry esittääkin, että hallituksen esitysluonnosta tulee kehittää esitetystä siten, että arvioidaan vaihtoehtoja, jotka

vahvistavat kotoutumista ja varhaiskasvatukseen osallistumista yhdenvertaisilla ja tutkimusperusteisilla ratkaisuilla, jotka koskevat kaikkia perheitä ja uudistetaan lasten hoitotukijärjestelmä kokonaisuutena huolehtien samalla työllistymis- ja kotouttamispalveluiden kehittämisestä ja sen riittävästä resurssoinnista.

Savinko Lotta
Akava ry